

KKTC ENGELSİZ BİLİŞİM GÜNLERİ 2021

14-15 Aralık 2021

Bu rapor, Yakın Doğu Üniversitesi Toplumsal Araştırma ve Geliştirme Merkezi, Cumhurbaşkanlığı Engelliler Komitesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi TC Engelsiz Bilişim Platformu işbirliği ile hazırlanmıştır.

Kamuda Engelsiz Bilişim Çalışmaları Sonuç Raporu ve Önerileri **Engelsiz Teknoloji ve Bilişim Uygulamaları**

Ülkede bulunan engelli bireylerin gerek caddelerde ilerlemesi gerekse binalarda rahatça hareket edebilmesi için uygun fiziksel koşulların yanında teknolojik desteğin de sağlanması gerekmektedir. Bu taslağın geliştirilmesi ve teknoloji ile birlikte ilerletilmesi hem ülke içerisinde engelli vatandaşların rahatı hem de ülkemize turist veya öğrenci olarak gelen engelli bireyler için hayati bir önem taşımaktadır. Teknoloji ile bütünleştirilen ve uygulanan projelerde hayatı kolaylaştırmanın yanında enerji ve güç tasarrufunun da sağlanması ve teknolojinin hayata entegre edilmesi noktasında önemli bir yer almaktadır. Bu bağlamda oluşturulacak bu taslak hayatın her alanına teknoloji ile birlikte engellileri adapte edebilmek ve onlar için hayatı daha yaşanabilir kılmak adına önemli bir adım olacaktır. Engelsiz bilişim uygulamaları günümüzde engellilere hizmet kalitesinin artırılması konusunda büyük önem taşımaktadır. Bu noktada aşağıdaki öneriler ve eylem planları göz önüne alınabilir:

1. Zihinsel engelli bireylerin öğretiminin desteklenmesi için program yazılımının geliştirilmesi
2. Web erişilebilirlik kavramının tanıtılıp yaygınlaştırılması: Web erişilebilirlik konusu engellilerin hayata teknoloji ve bilişim sistemlerinin kullanarak daha kaliteli şekilde bağlanabilmelerine en büyük katkıyı sağlayan noktadır. Erişilebilirlik kalitesinin düşük olduğu veya zor olduğu teknoloji sistemlerinin kullanılması engelliler adına işlerin daha da zor bir hal alması demektir. Engellilerin teknoloji kullanmasının tek başına yeterli olmayacağı bununla birlikte onlar için erişimi kolay ve her şarta uygun şekilde tasarımların yapılması gerekmektedir. Web erişilebilirlik kavramının daha çok kişi tarafından bilinmesini sağlamak amacı ile çeşitli seminerler ve farkındalığı arttırmak için görsel ve yazılı medya yardımı ile çalışmalar yapılmalıdır.

3. Kamu kurumları sitelerine web erişilebilirlik analizi yapılması : Engelsiz bilişim ve web erişilebilirlik kavramlarına bakıldığında, özellikle kamu kurumları sitelerinde web erişilebilirlik analizinin yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.Günümüzde milyonlarca insanın web kullanımını etkileyen engelleri bulunmaktadır. Çoğu web sitesinin ve yazılımının engeli bulunan birçok kişinin web'i kullanmasını zorlaştıran veya imkânsız hale getiren erişilebilirlik engelleri bulunmaktadır. Daha erişilebilir web siteleri ve yazılımlar kullanılabilir olduğunda, engelliler web'i daha etkili bir şekilde kullanabilir ve ayrıca web'e de katkıda bulunabilir. Bir siteyi geliştirirken veya yeniden tasarlarırken erişilebilirliği erken ve gelişim süreci boyunca değerlendirmek, erişilebilirlik sorunlarını erken çözmek için daha kolay tespit ederek onlara yardımcı olabilmektedir. Bir tarayıcıdaki ayarları değiştirme gibi basit teknikler, bir web sayfasının bazı erişilebilirlik yönergelerine uygun olup olmadığını belirleyebilmektedir.
4. Engellileri teknoloji ile birleştirme noktasına görev alacak personelin eğitimi:
Bu alanda görev alacak ve çalışacak olan bireyler için sırası ile aşağıdaki eğitim başlıkları altında eğitimler verilebilir;
 - a. Engelli farkındalık eğitimi;

Engelli bireylerin hayatın her alanında diğer bireyler tarafından fark edilmesi ve birtakım projeler planlar, gelişmeler ve yeni yatırımlar yapılırken onların da unutulmaması gerekmektedir. Bu farkındalık yalnızca onları görmek ve bilmekle sınırlı kalmamalıdır. Bu farkındalık hayatın her alanında örneğin bir eğitim kurumunda, turizm sektöründe, ticarete, adalette, sağlıkta ve daha birçok alanda olmalıdır. Engelli bireylerin ulusal alanda haklarının korunması ve farkındalıklarını artmasındaki etkenlerden en önemlilerinden biri de engelli haklarına ilişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesidir. Sözleşme, “Engellilerin tüm insan hak ve temel özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını teşvik ve temin etmek ve insanlık onuruna saygıyı” güçlendirmeyi amaçlamakta, taraf devletlere genel yükümlülüklerinin yanı sıra başta ayrımcılık yasağı olmak üzere, adalete erişim gibi alanlarda ayrıntılı yükümlülükler getirmektedir.

Engellilerin farkında olmadan onlara gereken seviyede ve kalitede yardım sağlayabilmek mümkün olmayacaktır. İlk önce onların her alanda ne tür zorluklar çektiğini anlamak bilmek ve görmek gereklidir. Onların bu zorluklarının farkına varmak onları anlamanın en temel yollarından biridir. Bu zorlukların farkına varmak engellileri daha fazla görmemizi ve onun yanında onlara yarattığımız engelleri daha fazla görmemizi sağlayacaktır. Ancak engelli bireylerin farkındalığını kazandığımız zaman kendi alanımızda yapacağımız çalışmalarda daha kaliteli daha geniş hizmet sağlayan projeler ortaya çıkarabileceğimiz bir gerçektir. Engelli farkındalığını yaratmak tüm kamu kurum ve kuruluşlara yönelik farkındalık ve yaklaşım seminerlerine ihtiyaç duyulmaktadır.

b. Teknoloji eğitimi;

Engelli bireyleri topluma daha fazla katmak ve onlar için hayatın her alanını kolaylaştırmak istiyorsak bunu teknoloji ile birlikte yapmamız gerekecektir. Bu süreç içerisinde teknolojik gelişimleri kullanmanın yanında onlara kendi bulduğumuz ülkemize uygun olarak güncellemeler ve geliştirmeler yapmalıyız. Gerek eğitim kurumları gerek devlet kurumları gerekse özel hayatın her alanında engelli bireylerin işlerini teknoloji ile daha rahat ve tek başlarına yapabilecekleri bir sistem oluşturmak onları teknoloji ile buluşturabilme açısından önemlidir. Kullanacakları teknolojik ekipman veya program onlar için gerekli olan özel ihtiyaçlara göre tasarlanmalıdır. Böylelikle onlar için zor olan bir hayatı daha kolay bir şekilde sokup aynı zamanda da teknolojiyi sevmelerini sağlanabilir.

Öte yandan, bahsi geçen bu teknoloji yalnızca engelli bireylerin işleri için değil aynı zamanda seyahat edebilmeleri, sosyalleşmeleri, sağlıkları, eğlenceleri gibi hayatın her alanında olacak şekilde geliştirilmelidir. Bu eğitimlerde engelli bireylere yardımcı olacak olan öğretim elemanlarının seçimi ve eğitimi de önemli bir noktadadır. Engelli bireylerin teknoloji ile buluşmalarının sağlanacağı bu noktada onların ihtiyacı olan yardımı sağlayabilecek nitelikte olan kişilerin süreç içerisinde görev almaları önem taşımaktadır. Bu bireylerin teknoloji konusundaki bilgi ve becerilerinin yanında yenilikçi fikirlerinin olması ve engelli bireyler ile vakit geçirdikçe onlarla birlikte ileriye dönük yeni projeler geliştirebilecek niteliğe sahip olması da süreç için her anlamda olumlu olacaktır.

c. Plan ve uyguma süreçleri için eğitim

Bu planlama ve uygulama süreci içerisinde engellilerin topluma kazandırılması sürecinde görev alacak tüm bireylerin katılması önem taşımaktadır. Farklı çalışma alanlarından fikirlerin ve farklı bakış açılarından doğacak olan ürünlerin bir araya getirilip ortaya yeni ve özgün fikirlerin çıkması süreç için olumlu katkılar sağlayacaktır. Bu fikirlerin hayata geçirilmesi ve uygulanması sırasında tüm katılımcılar ile birlikte stratejik olarak planlar yapmak büyük önem taşımaktadır. Stratejik planlama, her kurum kuruluş için önem arz etmekte, herkesin eşit hizmet alabileceği hassasiyeti üzerinde gerçekleştirilmelidir.

Ortaya çıkarılacak olan taslak plan çerçevesinde gerekli yasal düzenlemeler de yapılarak, belediyelerin, bakanlıkların ve diğer devlet organlarının bu taslak çerçevesinde kendi alanları içerisinde bulunan taşıma, iletişim ve günlük hayat işlerini kolaylaştıracak uygulamaları yapmaları teşvik edilmelidir. Bunların yanında özel kurum ve kuruluşlar turizm, taşımacılık, eğitim, sağlık ve diğer gerekli alanlarda bu taslak çerçevesinde kendilerini yenilemeye ve geliştirmeye çalışmaları teşvik edilmelidir.

Engelli STK'ları ve Engelsiz Bilişim Projelerinde Mevcut Durumun Sonuç ve Önerileri Çocuklar ve Engelliler Çalışmaları

Öğrenme psikologlarına göre, çocuklar söylemlerden çok büyüklerin hareketlerinden ve kendilerinin yaşadıklarından öğrenirler. Bu nedenle, "Çocuklar yaşadıklarından öğrenirler" felsefesi odak alınarak yola çıkıldığında aşağıdaki öneriler oluşturulabilir.

1. Engellilerin eşit hak ve yaşam koşulları olduğunu bilgilendiren seminerlerin okul öncesi dönemden başlayarak gerçekleştirilmesi
2. Aile eğitimi programlarının artırılması
3. Teknoloji destekli sunum ve görsellerle farkındalığın artırılması

Zihinsel, Konuşma ve İşitme Engellilere Yönelik Hizmetler

Zihinsel, Konuşma ve İşitme Engellilere Yönelik Hizmetlerin kalitesinin artırılması konusunda yapılabilecek önerilere çalıştaylarda genelde şu şekilde rastlanmaktadır:

1. Zihinsel engelli bireylerin öğretiminin desteklenmesi için program yazılımının geliştirilmesi
2. İşitme ve konuşma engelli bireylerin toplumda anlaşılabilmesi ve yaşam kolaylığına erişebilmesi için işaret dili eğitimlerin kamu ve özel sektörde yaygınlaştırılması

Engelsiz Medya Çalışmaları

Engelsiz medya bağlamında bakıldığında çalıştay ve çalışmalardaki öneriler aşağıdaki şekilde özetlenebilmektedir:

1. Medyanın farkındalığı artırıcı rol oynarken acıma ve deşifre etmeden çok katılımcılığı ve eşitliği sağlaması
2. İletişim fakültelerinde toplumsal projelere yer verilmesi

Engelsiz Çevre ve Turizm, Sağlık Çalışmaları

Çevre, turizm ve sağlık konuları ele alındığında aşağıdaki öneriler getirilebilmektedir:

1. Çevrenin hayatı ve yaşamı sevmek, insanlığı korumak amacıyla düşünülmesi ve çevreye yönelik projelerin geliştirilmesi
2. Sağlık turizminde engelli vatandaşların potansiyel olarak düşünülmesi ve engelsiz turizm faaliyetlerinin artırılması
3. Fiziksel altyapının ve yapılandırmanın tüzük ve yasalara bağlı olarak engellilerin yaşamını kolaylaştırıcı nitelikte gerçekleştirilmesi
4. Derneklerin ve sivil toplum örgütlerinin iş birliğinin artırılması

Engelsiz Eğitim Çalışmaları

Engelsiz eğitim konusunda temel olarak aşağıdaki öneriler getirilebilmektedir.

1. Öğretimde her kademedeki müfredatlara engelli farkındalığının yerleştirilmesi, seminerler düzenlenmesi
2. İlgili bakanlıkların çalışmalarına uzman ekibin katkı sağlanması engelsiz toplum için tüm paydaşların iş birliğinin sağlanması
3. Yükseköğretimde kalite çalışmaları çerçevesinde konunun vizyon, misyon ve eylem planında yer alması
4. Yükseköğretim uygulamalarında engelsiz kampüs kriterlerine uyum sağlanması
5. Üstün zekalı bireylerin de öğrenme şartlarının yaratılmasında araştırma ve projelerin geliştirilmesi
6. Eğitim fakültelerinde yüksek lisans ve doktora çalışmalarında toplumsal sorumluluk boyutunu da kapsayan çalışmaların düşünülmesi ve yapılan çalışmaların proje olarak ilgili bakanlıklara sunulması, desteklenmesi
7. Özel Eğitim merkezlerinde araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin dikkate alınması
8. Aile eğitimi programlarının yaygınlaştırılması
9. Uzaktan eğitim uygulamaları ile danışmanlık hizmetinin ailelere verilmesi

Kurumlararası İşbirliği Çalışmaları

Engellilere yönelik başarılı olabilecek hizmet projeleri noktasında çalıştaylara ve geçmiş çalışmalara bakıldığında aşağıdaki öneriler sıralanabilmektedir. Bu bağlamda yapılabilecek en önemli öneri örnek projelerin, başarılı çalışmaların bir çatı altında

toplanması ve paylaşılmasıdır. Kurumlararası işbirliği neticesinde yapılması gerekenler için öneriler aşağıda sıralanmaktadır:

1. Engelsiz yaşam evi projesinin hayata geçirilmesi
2. Görme engelli bireylerin hayatına uyumlu programların hayatın her alanında geliştirilmesi
3. Engellilerin yasal ve hukuksal haklarının ülkemiz şartlarında dikkate alınması
4. Hastanelerde ve diğer fiziki, sosyal koşullarda her engel boyutunu kapsayacak düzenlemelerin yapılması
5. Sanatın bir sosyal paylaşım ve eşitlik alanı olarak kullanılması, başarı performansı olarak ortaya çıkarılması

Erişilebilirlik Sonuç ve Önerileri

1. Erişilebilirliğin kurum ve kuruluşlarda yaygınlaştırılması için seminerlerin düzenlenmesi
2. Teknoloji destekli hizmetlerin artırılması
3. Herkes için hizmet anlayışı temelinde erişilebilir hizmetlerin haritalanması
4. Erişilebilirliğin yüksek öğretim kurumlarında öğretim kapsamına alınması

5. Erişebilirliğin teşvik edilmesi adına yarışma kapsamında en iyi örneklerin paylaşılması

Engelsiz Güvenli Ortam ile Mutlu Nesiller Yetiştirelim Temelindeki Sonuç ve Önerileri

1. Kapsayıcılık politikası temelinde, sosyal katılım, engelleri önlemek ve farkındalığı artırmaya yönelik seminerlerinin yapılması

2. Engelli farkındalığına yönelik konu öğretimlerinin müfredatta yaygınlaştırılması

3. Duyarlılık eğitimi ve değerler eğitimi kapsamında okulöncesinden itibaren tüm toplum bireyelerine eğitimler sağlanması

4. Ailelerarası Dayanışma Ağının Kurulması

5. Hizmet alanalarına yönelik rehberlik sağlanması

6. Haklara yönelik kılavuz

SONUÇLAR

Yaşamsal sınırlılıkları olan bireylere yönelik yapılan çalıştayların sonucu olan bulgular göz önüne alındığında, engelliler için hizmet kalitesinin artırılmasında ülke master planına yönelik kapsamlı bir eylem planı ortaya çıktığı görülmektedir. Sonuç bulgular yönünden bakıldığında, çocuklar ve engelliler çalışmaları; zihinsel, konuşma ve işitme engellilere yönelik hizmetler; engelsiz medya çalışmaları, engelsiz çevre, turizm ve sağlık çalışmaları; engelsiz eğitim çalışmaları, kurumlararası işbirliği çalışmaları üzerinde durulmaktadır.

Bu bulgular ışığında ve ana stratejinin belirlenmesi açısından gerekli olan görüşme ve toplantıların yapılması neticesinde ortaya çıkan sonuçlar kapsamında oluşan eylem planında ise, engellilerin tespit edilmesi; engelli ailelere yönelik çalışmaların yapılması; toplumun engellilere bakışının değiştirilmesi; engelsiz eğitim; erişilebilir çevre, ulaşım ve yapı standartları; engelsiz teknoloji ve bilişim uygulamaları çalışmaları ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda, bahsedilen bütüncül yaklaşımlı eylem taslağını dış ülkelere de entegre etmek için pazarlama çalışmalarının yapılması ihtiyacı da sonuçta çıkan eylem planlarının önemli bir noktası olarak ele alınabilmektedir. Dünya pazarında yer edinmek sadece satış açısından değil üniversite ve toplum olarak bilim alanında daha fazla tanınmak ayrıca engelli bireyler açısından ülkemizin her anlamda yaşanabilecek ve gezilebilecek bir yer olduğunu kanıtlayabilmek adına da önemlidir.

Engelsiz yaşam alanında yeni değerler üretilmesi ve bu değerlerin uygulama sonuçları engelli bireylerin hayatlarında gerçekten iyi dokunuşlara sebep olacak ve onları teknoloji ile birlikte yaşamın eğitim, seyahat, sağlık, turizm ve benzeri konularında yaşama daha çok katılmalarına katkı sağlayabilecektir. Dünyada engelli bireyler için gerçekten hayatı kolaylaştırıcı işler ile adımızı duyurmak ülkeye yeni bir imaj katmanın yanında güçlü bir de pazar sağlayabilecektir. Diğer bir deyişle, ortaya çıkacak fikirler ve ürünler sayesinde engelli bireylerin daha iyi, hızlı ve kaliteli hizmet almalarını sağlamanın yanında ülkemizde ortaya çıkabilecek yeni fikirlerin uygulanıp diğer ülkelere de örnek olması veya pazarlanması da gündeme gelebilir. Böyle bir uygulamada hem toplum seviyemiz yukarı çıkacaktır hem de dünya pazarında ülkemizin pazarlayabileceği yerli fikirlerimiz ortaya çıkabilecektir.